Załącznik do Uchwały nr …….

Rady Powiatu Brzeskiego

z dnia……

PROGRAM PROFILAKTYCZNY W ZAKRESIE PROMOWANIA I WDRAŻANIA PRAWIDŁOWYCH METOD WYCHOWAWCZYCH W STOSUNKU DO DZIECI ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ NA TERENIE POWIATU BRZESKIEGO NA LATA 2026 – 2029

Opracowanie: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzegu

SPIS TREŚCI

Rozdział I…...……3

1.Rodzina jako środowisko wychowawcze – ujęcie definicyjne……3

2. Zjawisko przemocy domowej…….4

3.Istota i znaczenie profilaktyki w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej……..7

4. Diagnoza zjawiska przemocy domowej w Powiecie Brzeskim……..9

Rozdział II…...……19

1. Założenia Programu……...……...19

2. Podstawy prawne Programu……...……...…20

3. Adresaci Programu……22

4. Realizator oraz partnerzy Programu……..23

5. Cele Programu……...……23

6. Działania w ramach Programu……..……24

7. Przewidywane efekty realizacji Programu……26

8. Źródła finansowania Programu……..……...28

9. Monitoring i ewaluacja Programu……..…...29

Wykaz skrótów:

KRPA – Miejska/Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

OPS - Ośrodek Pomocy Społecznej

JST - jednostki samorządu terytorialnego

KPP - Komenda Powiatowa Policji w Brzegu

NGO - organizacja pozarządowa

NK - procedura „Niebieskie Karty”

PCPR - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzegu

PPP - Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Brzegu

ZI - Zespół Interdyscyplinarny

Rozdział I

1. Rodzina jako środowisko wychowawcze – ujęcie definicyjne

Rodzina stanowi pierwsze i podstawowe środowisko wychowawcze człowieka, w którym rozpoczyna się proces kształtowania osobowości, systemu wartości, norm moralnych oraz wzorów zachowań społecznych. Jest ona naturalną wspólnotą życia, opartą na więziach emocjonalnych, w której dziecko doświadcza pierwszych relacji interpersonalnych i uczy się ról społecznych.

W literaturze można odnaleźć wiele definicji rodziny. Z. Tyszka ujmuje rodzinę jako podstawową grupę społeczną, złożoną z osób połączonych więzią małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa lub adopcji, tworzących względnie trwałą wspólnotę życia, realizującą funkcje prokreacyjne, opiekuńcze, wychowawcze i socjalizacyjne[1]. Z kolei F. Adamski definiuje rodzinę jako instytucję społeczną i wspólnotę osób, której istotą jest trwała więź oparta na małżeństwie i rodzicielstwie, realizująca zadania przekazywania życia, wychowania potomstwa oraz transmisji wartości i norm kulturowych[2]. T. Parsons, natomiast, określa rodzinę jako system społeczny pełniący funkcję pierwotnej socjalizacji dzieci oraz stabilizacji osobowości dorosłych, będący mechanizmem integracyjnym społeczeństwa[3]. I. Namysłowska postrzega rodzinę jako system wzajemnie powiązanych osób pozostających w stałych interakcjach, w którym zmiana funkcjonowania jednego członka wpływa na cały układ relacji[4]. Według M. Łobockiego, rodzina stanowi naturalne i podstawowe środowisko wychowawcze dziecka, w którym dokonuje się proces socjalizacji pierwotnej, kształtowania systemu wartości, norm społecznych oraz postaw życiowych[5]. Klasyczne ujęcie w pedagogice społecznej w zakresie definiowania rodziny prezentują S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke, opisując rodzinę jako środowisko wychowawcze o charakterze naturalnym, w którym proces wychowania

---

[1] 1 Z. Tyszka, Socjologia rodziny, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982, s. 74–76.

[2] F. Adamski, Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, s. 23–27.

[3] T. Parsons, R. F. Bales, Family Socialization and Interaction Process, Free Press, Glencoe 1956, s. 16–22.

[4] I. Namysłowska, Terapia rodzin, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 1997, s. 15–19.

[5] M. Łobocki, *Teoria wychowania w zarysie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków 2003, s. 212–214.

przebiega w sposób ciągły, długotrwały i oparty na bezpośrednich relacjach osobowych[6]. W Konwencji o Prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 roku rodzina jest określana jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci.

Mimo mnogości definicji i podejść w zakresie określania funkcji rodziny, należy zauważyć, że jest to niezwykle ważne środowisko kształtujące postawy i wzorce postępowania. Jest podstawowym środowiskiem, w którym następuje rozwój psychiczny, fizyczny i.emocjonalny dziecka.

Aby rozwój we wspomnianych obszarach mógł przebiegać bez przeszkód, środowisko rodzinne powinno cechować się stabilnością, przewidywalnością. Powinno stwarzać odpowiednie warunki do zaspokajania przez poszczególnych jego członków swoich potrzeb biologicznych i bytowych, bezpieczeństwa, emocjonalnych (miłości i akceptacji), rozwoju i uznania, socjalizacyjnych i normatywnych, kontroli i wsparcia w sytuacjach kryzysowych. Czynnikiem, który istotnie zaburza funkcjonowanie rodziny, szczególnie w kontekście zaspokajania potrzeb dzieci, jest występowanie zjawiska przemocy domowej. Zjawisko to przyjmuje różne formy.

2. Zjawisko przemocy domowej

W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673 z późn. zm.) przemoc domowa przedstawiona jest jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,

b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,

c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,

[6] S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005, s. 55–57.

d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,

e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

W ustawie poświęcono miejsce osobie doznającej przemocy domowej – należy przez to rozumieć:

a) małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,

b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,

c) rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,

d) osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,

e) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,

f) osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,

g) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,

h) małoletniego – wobec których jest stosowana przemoc domowa

Wedle obecnie obowiązującego prawa, osoba małoletnia jest uznawana za osobę doznającą przemocy, zarówno w przypadku kiedy doświadcza jej bezpośrednio, jak również kiedy jest świadkiem stosowania przemocy. Takie podejście wskazuje, że znalazły szczególne miejsce w systemie przeciwdziałania przemocy domowej.

Przemoc domowa wobec dzieci stanowi jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla ich prawidłowego rozwoju oraz bezpieczeństwa. Jest to zjawisko o charakterze ukrytym, często trudnym do ujawnienia, ponieważ ma miejsce w przestrzeni prywatnej rodziny, która powinna być dla dziecka środowiskiem ochrony, wsparcia i stabilizacji. W sytuacji przemocy dom przestaje pełnić swoją podstawową funkcję opiekuńczą i wychowawczą, stając się miejscem

lęku, niepewności i zagrożenia. Przemoc wobec małoletnich zasługuje na zdecydowany sprzeciw i potępienie. W odniesieniu do dzieci szczególnie naganne jest to, że doświadczają one przemocy od osób, które powinny je chronić i sprawować nad nimi opiekę.

Przemoc wobec dziecka może przyjmować różne formy. Obejmuje przemoc fizyczną (np. bicie, szarpanie, popychanie), psychiczną i emocjonalną (poniżanie, wyśmiewanie, zastraszanie, odrzucenie), zaniedbanie (brak zapewnienia podstawowych potrzeb bytowych, zdrowotnych i emocjonalnych), a także przemoc seksualną. Coraz częściej podkreśla się również znaczenie przemocy pośredniej – sytuacji, w której dziecko jest świadkiem przemocy między dorosłymi członkami rodziny. Nawet jeśli nie jest bezpośrednio krzywdzone, doświadcza silnego stresu i poczucia zagrożenia, co może prowadzić do poważnych konsekwencji psychologicznych.

Przyczyny przemocy wobec dzieci są złożone i wieloczynnikowe. Do najczęściej wskazywanych należą: brak umiejętności wychowawczych, powielanie negatywnych wzorców z własnego dzieciństwa, uzależnienia, przewlekły stres, trudności ekonomiczne, zaburzenia psychiczne oraz niski poziom kompetencji społecznych rodziców. Często przemoc jest wynikiem bezradności wychowawczej i braku konstruktywnych metod radzenia sobie z trudnymi zachowaniami dziecka. W takich sytuacjach agresja staje się nieakceptowalnym, lecz stosowanym sposobem rozładowania napięcia.

Skutki przemocy domowej wobec dzieci mają charakter długofalowy i wielowymiarowy. W sferze emocjonalnej mogą obejmować lęk, depresję, zaburzenia przywiązania, obniżone poczucie własnej wartości oraz trudności w regulacji emocji. W sferze społecznej dziecko może mieć problemy z nawiązywaniem relacji, przejawiać zachowania agresywne lub wycofanie społeczne. W wymiarze poznawczym przemoc często wiąże się z trudnościami w koncentracji, obniżonymi wynikami w nauce oraz zaburzeniami rozwoju. Długotrwałe doświadczenie przemocy zwiększa także ryzyko występowania problemów zdrowotnych w dorosłym życiu oraz powielania wzorców przemocowych w przyszłych relacjach rodzinnych.

Zjawisko przemocy wobec dzieci ma również wymiar społeczny. Jego konsekwencje wykraczają poza rodzinę i wpływają na funkcjonowanie całej społeczności. Dzieci dotknięte przemocą częściej wymagają wsparcia instytucjonalnego, specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w skrajnych przypadkach umieszczenia w pieczy zastępczej. Dlatego przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci stanowi nie tylko obowiązek moralny, lecz także zadanie publiczne wynikające z przepisów prawa, w tym z ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Szczególnego znaczenia nabiera wczesne rozpoznawanie sygnałów krzywdzenia dziecka. Do symptomów mogą należeć niewyjaśnione urazy, nagłe zmiany zachowania, wycofanie, nadmierna czujność, agresja lub regres w rozwoju. Istotną rolę w identyfikowaniu zagrożeń odgrywają nauczyciele, pedagodzy, pracownicy ochrony zdrowia oraz pracownicy socjalni. Skuteczna reakcja wymaga współpracy instytucji oraz zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i profesjonalnego wsparcia.

Przemoc domowa wobec dzieci jest zjawiskiem wymagającym zdecydowanych i kompleksowych działań profilaktycznych, edukacyjnych oraz interwencyjnych. Kluczowe znaczenie ma promowanie wychowania opartego na szacunku, dialogu i konsekwencji bez stosowania przemocy. Ochrona dzieci przed krzywdzeniem stanowi fundament budowania bezpiecznego i odpowiedzialnego społeczeństwa, w którym dobro dziecka jest wartością nadrzędną.

3. Istota i znaczenie profilaktyki w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej

Profilaktyka w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej stanowi fundamentalny element lokalnej polityki społecznej oraz systemu wsparcia rodziny. Jej istotą jest podejmowanie działań wyprzedzających, których celem jest zapobieganie powstawaniu zachowań przemocowych, ograniczanie czynników ryzyka oraz wzmacnianie zasobów i kompetencji rodzin. W przeciwieństwie do działań interwencyjnych, które koncentrują się na reagowaniu na już zaistniałe sytuacje przemocy, profilaktyka skupia się na tworzeniu warunków sprzyjających bezpiecznemu, stabilnemu i wspierającemu środowisku wychowawczemu. Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym i wielowymiarowym. Obejmuje nie tylko przemoc fizyczną, ale również psychiczną, emocjonalną, ekonomiczną oraz zaniedbanie. Jej źródła często mają charakter systemowy i wynikają z nakładania się wielu czynników: trudności ekonomicznych, uzależnień, niskich kompetencji społecznych, powielania negatywnych wzorców wyniesionych z domu rodzinnego czy braku umiejętności radzenia sobie ze stresem i konfliktem. W tym kontekście profilaktyka nie może być rozumiana jedynie jako pojedyncze działanie edukacyjne, lecz jako długofalowy, skoordynowany proces wzmacniania rodziny.

Znaczenie profilaktyki wynika przede wszystkim z faktu, że skutki przemocy domowej są długotrwałe i często nieodwracalne. Dzieci wychowujące się w środowisku przemocowym doświadczają zaburzeń emocjonalnych, problemów z regulacją zachowań, trudności w budowaniu relacji oraz obniżonego poczucia bezpieczeństwa. Przemoc wpływa negatywnie

na rozwój poznawczy, społeczny i moralny dziecka. Może prowadzić do powielania destrukcyjnych wzorców w dorosłym życiu, co skutkuje utrwalaniem międzypokoleniowego mechanizmu przemocy. W tym sensie profilaktyka ma nie tylko wymiar ochronny, ale także rozwojowy – przeciwdziała reprodukowaniu zjawiska w kolejnych pokoleniach.

Profilaktyka stanowi również działanie racjonalne ekonomicznie. Koszty społeczne przemocy domowej obejmują wydatki na interwencje służb, postępowania sądowe, leczenie skutków przemocy, pomoc społeczną oraz wsparcie instytucjonalne dla dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. Inwestowanie w działania zapobiegawcze – edukację rodziców, wsparcie psychologiczne, rozwijanie kompetencji wychowawczych – pozwala ograniczyć skalę późniejszych interwencji kryzysowych i zmniejszyć obciążenie systemu pomocy społecznej.

Istotą profilaktyki jest wzmacnianie czynników chroniących w rodzinie. Do najważniejszych należą: silne i bezpieczne więzi emocjonalne, prawidłowa komunikacja, umiejętność konstruktywnego rozwiązywania konfliktów, jasne i konsekwentne zasady wychowawcze oraz zdolność do poszukiwania pomocy w sytuacjach kryzysowych. Działania profilaktyczne powinny koncentrować się na rozwijaniu tych kompetencji, szczególnie w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Oznacza to wspieranie rodziców w budowaniu autorytetu opartego na szacunku, a nie na strachu, oraz promowanie metod wychowawczych wykluczających stosowanie przemocy fizycznej i psychicznej.

Ważnym aspektem profilaktyki jest także zmiana społecznych postaw wobec przemocy. W niektórych środowiskach wciąż funkcjonują przekonania usprawiedliwiające stosowanie kar cielesnych lub przemocy psychicznej jako „metody wychowawczej". Działania profilaktyczne powinny zatem obejmować edukację społeczną i kształtowanie norm sprzyjających ochronie godności dziecka. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera upowszechnianie wiedzy o prawach dziecka oraz o negatywnych konsekwencjach przemocy dla jego rozwoju.

Profilaktyka w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej ma charakter wielopoziomowy i systemowy. Oznacza to, że powinna obejmować zarówno działania skierowane do całej społeczności lokalnej, jak i inicjatywy adresowane do rodzin przeżywających trudności. Kluczową rolę odgrywa wczesna identyfikacja problemów – rozpoznawanie sygnałów ostrzegawczych, takich jak narastające konflikty, trudności wychowawcze, izolacja społeczna czy symptomy przeciążenia rodziców. Wczesne udzielenie wsparcia – w formie poradnictwa, mediacji czy warsztatów kompetencji wychowawczych – może zapobiec eskalacji napięć i przerodzeniu się ich w przemoc.

Znaczenie profilaktyki przejawia się również w budowaniu spójnego systemu współpracy międzyinstytucjonalnej. Szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki

pomocy społecznej, sądy, policja oraz organizacje pozarządowe powinny działać w sposób skoordynowany, wymieniając informacje i wspólnie planując działania wspierające rodzinę. Tylko takie podejście umożliwia skuteczne reagowanie na pojawiające się zagrożenia oraz zapewnia rodzinie kompleksowe wsparcie.

W kontekście zadań samorządu powiatowego profilaktyka stanowi realizację obowiązków wynikających z przepisów prawa, w tym ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, która nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek podejmowania działań zapobiegających przemocy oraz wspierania osób nią dotkniętych. Oznacza to, że profilaktyka nie jest działaniem fakultatywnym, lecz stanowi integralną część systemu ochrony rodziny i dziecka.

Podsumowując, istota profilaktyki w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej polega na budowaniu bezpiecznego środowiska wychowawczego poprzez wzmacnianie kompetencji rodzicielskich, kształtowanie postaw społecznych sprzyjających wychowaniu bez przemocy oraz rozwijanie systemu wczesnego wsparcia. Jej znaczenie wyraża się w ochronie praw i dobra dziecka, zapobieganiu długofalowym skutkom przemocy oraz ograniczaniu społecznych kosztów zjawiska. Skuteczna profilaktyka jest inwestycją w stabilność i dobrostan rodzin, a tym samym w rozwój całej społeczności lokalnej.

4. Diagnoza zjawiska przemocy domowej w Powiecie Brzeskim

Powiat Brzeski położony jest w województwie opolskim, w jego północno-zachodniej części. Siedzibą władz powiatu jest miasto Brzeg, które pełni funkcję głównego ośrodka administracyjnego, usługowego oraz komunikacyjnego.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, Powiat Brzeski na dzień 31.12.2025 r. liczył 85269 mieszkańców, z czego 51,4% stanowią kobiety, a 48,6% mężczyźni. W latach 2002-2024 liczba mieszkańców zmalała o 7,4%. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,5 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa opolskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu brzeskiego w 2050 roku wynosi 72 167, z czego 37 071 to kobiety, a 35 096 mężczyźni.

Struktura demograficzna charakteryzuje się:

- znaczącym udziałem osób w wieku produkcyjnym,

- widocznym procesem starzenia się populacji,
- obecnością rodzin wielodzietnych oraz gospodarstw domowych wielopokoleniowych, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Powiat Brzeski obejmuje gminy o zróżnicowanym charakterze:

- Miejskie (Brzeg)
- miejsko-wiejskie, (Grodków i Lewin Brzeski)
- wiejskie (Lubsza, Olszanka i Skarbimierz)

Na terenie Powiatu Brzeskiego funkcjonuje podstawowy system instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy domowej i wsparcie rodzin, w szczególności:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR),
- Ośrodki Pomocy Społecznej (MOPS, OPS) w gminach,
- Komenda Powiatowa Policji w Brzegu,
- placówki oświatowe,
- podmioty ochrony zdrowia,
- Sąd Rejonowy w Brzegu i kuratorska służba sądowa,
- organizacje pozarządowe realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej i wsparcia rodziny

Diagnoza zjawiska przemocy domowej w Powiecie Brzeskim została wykonana na zlecenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brzegu w okresie od grudnia 2025 do lutego 2026 roku. Została opracowana w oparciu o analizę danych pochodzących z kilku komplementarnych źródeł. Zastosowane podejście umożliwiło wieloaspektowe ujęcie zjawiska oraz jego ocenę z perspektywy instytucjonalnej, specjalistycznej i społecznej. W praktyce oznaczało to równoległe wykorzystanie różnych typów danych, które pozwalają opisać problem przemocy domowej z różnych punktów widzenia oraz zwiększają rzetelność i wiarygodność przeprowadzonej diagnozy. W celu opracowania diagnozy pozyskano dane z lat 2023-2025. W ramach diagnozy, we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, pozyskano dane statystyczne od instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie Powiatu. Dane te obejmowały w szczególności dane statystyczne Komendy Powiatowej Policji w Brzegu dotyczące działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, dane statystyczne przekazane przez sądy (Sąd Rejonowy w Nysie oraz Sąd Rejonowy w Brzegu) oraz Prokuraturę Rejonową w Brzegu w zakresie postępowań związanych z przemocą domową, dane statystyczne pozyskane od podmiotów oświatowych (23 jednostki), dane statystyczne pozyskane od podmiotów ochrony

zdrowia (8 jednostek), dane statystyczne przekazane przez Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Zespoły Interdyscyplinarne oraz Miejskie/Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (łącznie 17 jednostek). Uzupełnieniem danych statystycznych były dane jakościowe pozyskane w drodze bezpośrednich wywiadów ustrukturyzowanych, przeprowadzonych ze specjalistami działającymi na terenie Powiatu Brzeskiego, w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Przeprowadzono łącznie trzynaście wywiadów, w tym jeden wywiad z przedstawicielem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brzegu, trzy wywiady z przedstawicielami sektora oświaty, trzy wywiady z przedstawicielem ochrony zdrowia, sześć wywiadów z przewodniczącymi Zespołów Interdyscyplinarnych, dwa wywiady z przedstawicielami Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kolejnym elementem diagnozy było ilościowe badanie ankietowe przeprowadzone metodą ankiety internetowej wśród specjalistów działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Badaniem objęto łącznie 132 respondentów. Istotnym elementem diagnozy było również ilościowe badanie ankietowe przeprowadzone metodą ankiety internetowej wśród mieszkańców Powiatu Brzeskiego. Badanie to pozwoliło na uwzględnienie perspektywy społecznej w ocenie skali zjawiska przemocy domowej, postaw i przekonań mieszkańców oraz barier w ujawnianiu przemocy. Łącznie powiodło się zebranie 51 wypełnionych ankiet. Celem przeprowadzonej diagnozy było kompleksowe rozpoznanie skali, dynamiki oraz specyfiki przemocy domowej na terenie Powiatu Brzeskiego, z uwzględnieniem danych instytucjonalnych, opinii specjalistów oraz perspektywy mieszkańców.

Ocena skali przemocy domowej w Powiecie Brzeskim wymaga analizy danych ilościowych oraz jakościowych, obejmujących informacje pochodzące z Zespołów Interdyscyplinarnych, Policji, prokuratury, kuratorów sądowych, a także wyniki badań przeprowadzonych wśród specjalistów i mieszkańców. Dopiero łączne zestawienie tych źródeł pozwala na rzetelną ocenę dynamiki zjawiska oraz jego rzeczywistego charakteru.

Tabela 1. Liczba Niebieskich Kart założonych w latach 2023–2025 (dane przekazane z Zespołów Interdyscyplinarnych)

Gmina	2023	2024	2025
ZI Grodków	62	39	45
ZI Lewin Brzeski	17	18	14
ZI Olszanka	5	9	5
ZI Brzeg	41	56	58
ZI Lubsza	7	10	17
ZI Skarbimierz	14	14	13
Suma	146	146	152

Dane Zespołów Interdyscyplinarnych stanowią podstawowy wskaźnik systemowy, ponieważ obejmują wszystkie procedury NK niezależnie od instytucji inicjującej. W latach 2023–2025 liczba wszczętych procedur utrzymywała się na zbliżonym poziomie: 146 w 2023 r., 146 w 2024 r. oraz 152 w 2025 r. Oznacza to względną stabilizację liczby nowych procedur przy niewielkim wzroście w ostatnim roku (o 6 procedur, tj. ok. 4%). Dane te wskazują, że przemoc domowa w powiecie ma charakter trwały i utrzymujący się, lecz nie wykazuje gwałtownej dynamiki wzrostowej w ujęciu ogólnosystemowym.

Tabela 2. Dane zespołów interdyscyplinarnych – 2025 r.

Rodzaj procedury	Liczba	Wskaźnik / 10 tys. mieszk.
Wszczęte NK	152	17,83
Prowadzone NK	202	23,69

Liczba prowadzonych procedur w 2025 r. (202) przekracza liczbę nowo wszczętych spraw, co oznacza, że znaczna część rodzin objęta jest oddziaływaniami długoterminowymi. Wskaźnik 23,69 prowadzonych spraw na 10 tys. mieszkańców potwierdza istotne obciążenie systemu pomocowego. Dane te wskazują, że przemoc domowa w wielu przypadkach ma charakter powtarzalny i przewlekły, wymagający pracy interdyscyplinarnej w dłuższej perspektywie czasowej.

Tabela 3. Procedury „Niebieskie Karty” (NK) założone przez Policję

Rok	Liczba NK	Wskaźnik NK / 10 tys. mieszk.
2023	11	1,29
2024	29	3,40
2025	34	3,99

(Populacja powiatu: 85 269 mieszkańców)

W analizowanym okresie nastąpił wzrost liczby procedur NK zakładanych przez Policję. Wzrost ten należy interpretować przede wszystkim jako zwiększoną aktywność interwencyjną oraz większą konsekwencję w formalnym dokumentowaniu przypadków przemocy. Zestawienie z danymi ZI pokazuje jednak, że ogólna liczba procedur w systemie nie wzrosła w sposób proporcjonalny. Oznacza to, że mamy do czynienia raczej ze zmianą struktury inicjatorów procedury oraz wzrostem ujawnialności niż z jednoznacznym dowodem dynamicznej eskalacji przemocy.

Tabela 4. Interwencje Policji

Rok	Interwencje	Wskaźnik / 10 tys. mieszk.
2023	15	1,76
2024	32	3,75
2025	36	4,22

Na podstawie powyższej tabeli możemy zauważyć, że liczba interwencji wzrosła o 140% w ciągu trzech lat. Wskaźnik wzrósł z 1,76 do 4,22, co potwierdza, że przemoc domowa stanowi rosnące obciążenie dla służb interwencyjnych.

Tabela 5. Zatrzymania w związku z przemocą

Rok	Zatrzymani	Wskaźnik / 10 tys.
2023	6	0,70
2024	9	1,06
2025	15	1,76

Systematyczny wzrost zatrzymań wskazuje na częste współwystępowanie przemocy i nadużywania alkoholu. Dane te potwierdzają konieczność integracji systemu przeciwdziałania przemocy z systemem profilaktyki i leczenia uzależnień.

Tabela 6. Postępowania prokuratorskie

Rok	Postępowania	Umorzenia	Wskaźnik postępowań / 10 tys.
2023	55	47	6,45
2024	41	16	4,81
2025	57	30	6,68

Wysoka liczba umorzeń może wskazywać na trudności dowodowe oraz złożoność relacji rodzinnych. Wymaga to wzmocnienia wsparcia prawnego i psychologicznego osób pokrzywdzonych.

Tabela 7. Nadzory kuratorskie

Rok	Nadzory	Wskaźnik / 10 tys.
2023	12	1,41
2024	20	2,35
2025	29	3,40

Wzrost nadzorów o 142% potwierdza rosnące zaangażowanie sądu w kontrolę sytuacji rodzin. Jednocześnie brak wniosków o kierowanie do programów korekcyjno-edukacyjnych wskazuje na lukę systemową. Łącznie w latach 2023–2025 programami objęto 58 osób, jednak przy rosnącej liczbie osób stosujących przemoc (35 w samym 2025 r.) skala oddziaływań pozostaje niewystarczająca. Szacowane zapotrzebowanie na 2026 r. - 64 skierowania, co wskazuje na znaczącą różnicę między potrzebą a aktualną skalą realizacji.

Badania specjalistów potwierdzają, że przemoc domowa ma charakter przewlekły i powtarzalny, a część przypadków pozostaje nieujawniona. Wskazywane są trudności dowodowe, wycofywanie zeznań oraz niedostateczna intensywność oddziaływań wobec osób stosujących przemoc. Ankieta mieszkańców pokazuje relatywnie wysoką świadomość

zjawiska, przy jednoczesnym istnieniu barier w zgłaszaniu przemocy takich jak strach, zależność ekonomiczna, brak wiary w skuteczność instytucji.

Dane statystyczne przedstawione powyżej określają skalę systemową zjawiska przemocy domowej w Powiecie Brzeskim, natomiast analiza struktury osób objętych procedurami pozwala zidentyfikować grupy szczególnego ryzyka oraz obszary wymagające priorytetowych działań. Analiza danych ilościowych oraz jakościowych wskazuje, że najliczniejszą grupę osób doznających przemocy w Powiecie Brzeskim stanowią kobiety. Struktura ta pozostaje spójna z tendencjami ogólnopolskimi i ma charakter względnie stały w analizowanym okresie. Kobiety najczęściej doświadczają przemocy fizycznej i psychicznej, często współwystępującej z przemocą ekonomiczną oraz kontrolą społeczną. Szczególnego znaczenia nabiera sytuacja dzieci funkcjonujących w rodzinach dotkniętych przemocą. Dane instytucjonalne, jak również wnioski z badań specjalistów, wskazują na utrzymującą się liczbę małoletnich identyfikowanych jako osoby doznające przemocy lub będące jej świadkami. Nawet przy względnej stabilizacji ogólnej liczby wszczynanych procedur NK w systemie Zespołów Interdyscyplinarnych, rosnąca widoczność dzieci w dokumentowanych przypadkach przemocy stanowi istotny sygnał systemowy. Zjawisko to potwierdza międzypokoleniowy charakter przemocy oraz konieczność traktowania jej jako problemu obejmującego cały system rodzinny. Dzieci wychowujące się w rodzinach dotkniętych przemocą narażone są na długofalowe konsekwencje emocjonalne, rozwojowe i społeczne – w tym zaburzenia lękowe i depresyjne, trudności w budowaniu relacji, obniżone poczucie bezpieczeństwa, a w przyszłości zwiększone ryzyko powielania wzorców przemocowych lub wchodzenia w relacje oparte na nierównowadze sił. Placówki oświatowe odgrywają w tym kontekście kluczową rolę. Z badań jakościowych przeprowadzonych wśród specjalistów wynika, że szkoły są często pierwszym miejscem ujawniania problemów rodzinnych. Jednocześnie wskazywana jest potrzeba wzmocnienia kompetencji kadry pedagogicznej w zakresie wczesnej identyfikacji przemocy psychicznej, zaniedbania oraz przemocy rówieśniczej, a także zwiększenia dostępności długofalowego wsparcia psychologicznego dla dzieci doznających przemocy lub funkcjonujących w środowisku przemocowym.

W analizowanym okresie obserwowano również większą widoczność przypadków przemocy wobec mężczyzn w statystykach instytucjonalnych. Choć nadal stanowią oni mniejszość wśród osób doznających przemocy, zjawisko to wymaga uwzględnienia w planowaniu działań pomocowych. Może ono świadczyć zarówno o rzeczywistych przypadkach przemocy wobec mężczyzn, jak i o większej gotowości tej grupy do ujawniania

trudnych doświadczeń oraz przełamywania barier społecznych związanych ze stereotypami płciowymi.

W kontekście demograficznym istotne znaczenie ma proces starzenia się populacji powiatu. Osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby zależne od opiekunów należy traktować jako grupy podwyższonego ryzyka przemocy – zwłaszcza w formie przemocy ekonomicznej, psychicznej oraz zaniedbania. Z badań ankietowych mieszkańców wynika, że przemoc wobec seniorów bywa rzadziej dostrzegana i zgłaszana, co może powodować jej niedoszacowanie w oficjalnych statystykach.

Wyniki ankiety mieszkańców wskazują ponadto, że mimo relatywnie wysokiej deklarowanej świadomości zjawiska przemocy domowej, wciąż istnieją bariery w jej ujawnianiu. Do najczęściej wskazywanych należą: strach przed sprawcą, zależność ekonomiczna, obawa przed konsekwencjami społecznymi, wstyd oraz brak wiary w skuteczność instytucji pomocowych. Oznacza to, że dane statystyczne – nawet przy zwiększonej aktywności interwencyjnej Policji – nie oddają w pełni rzeczywistej skali problemu.

Reasumując, przemoc domowa w powiecie nie ma charakteru incydentalnego – w wielu przypadkach przyjmuje formę zjawiska długotrwałego, powtarzalnego i wielowymiarowego. Utrzymująca się liczba postępowań przygotowawczych oraz nadzorów kuratorskich w rodzinach objętych procedurą „Niebieskie Karty" potwierdza, że zjawisko to stanowi trwałe wyzwanie dla lokalnego systemu pomocy. Jednocześnie część postępowań kończy się umorzeniem, co może wynikać z trudności dowodowych, wycofywania zeznań przez osoby pokrzywdzone, mechanizmów zależności charakterystycznych dla przemocy domowej oraz złożoności relacji rodzinnych.

Wysoka liczba prowadzonych procedur NK oraz utrzymująca się liczba nadzorów kuratorskich wskazują, że działania wobec osób stosujących przemoc stanowią jeden z kluczowych elementów skuteczności całego systemu przeciwdziałania przemocy.

Struktura osób stosujących przemoc domową w Powiecie Brzeskim pozostaje względnie stabilna – zdecydowaną większość stanowią mężczyźni. Dane Policji, prokuratury oraz kuratorów sądowych potwierdzają powtarzalność tego wzorca, który jest zbieżny z tendencjami ogólnopolskimi.

Analiza przypadków wskazuje na silne współwystępowanie przemocy z problemem nadużywania alkoholu. Wzrost liczby interwencji oraz zatrzymań, w tym zatrzymań do wytrzeźwienia, potwierdza, że przemoc często ujawnia się w sytuacjach kryzysowych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Należy jednak podkreślić, że alkohol nie jest bezpośrednią przyczyną przemocy, lecz czynnikiem zwiększającym ryzyko jej eskalacji i nasilenia.

W latach 2023–2025 realizowano programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc. Wprowadzenie w 2025 r. formuły całorocznej zwiększyło dostępność wsparcia oraz elastyczność organizacyjną programu. Mimo to liczba skierowań pozostaje niewspółmierna do liczby zidentyfikowanych sprawców przemocy, co wskazuje na potrzebę dalszego wzmocnienia współpracy z sądami i kuratorami, skuteczniejszego egzekwowania obowiązku udziału w programach oraz rozwijania oddziaływań motywacyjnych i kontrolnych wobec osób stosujących przemoc.

Specjaliści podkreślają, że skuteczność działań wobec sprawców przemocy zależy nie tylko od dostępności programów, lecz również od spójności systemu kontroli, konsekwencji instytucji oraz monitorowania efektów oddziaływań w dłuższej perspektywie czasowej.

System przeciwdziałania przemocy w Powiecie Brzeskim opiera się na współpracy wielu instytucji: Policji, sądów, prokuratury, PCPR, OPS/MOPS, placówek oświatowych, podmiotów ochrony zdrowia oraz organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie pełni kluczową rolę koordynacyjną i specjalistyczną w lokalnym systemie. Do jego zadań należy m.in. realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych, koordynowanie działań międzyinstytucjonalnych, zapewnienie poradnictwa psychologicznego, prawnego i socjalnego, prowadzenie działań interwencyjnych oraz zapewnienie wsparcia mieszkaniowego w formie mieszkania chronionego dla osób doznających przemocy.

System zapewnia podstawowe formy pomocy specjalistycznej, jednak analiza danych oraz wnioski z badań specjalistów wskazują, że skuteczność systemu w dużej mierze zależy od jakości współpracy międzyinstytucjonalnej, szybkości reagowania oraz dostępności usług długoterminowych – zwłaszcza w odniesieniu do dzieci oraz rodzin objętych przewlekłą przemocą.

Wyniki badań specjalistów potwierdzają, że system formalnie funkcjonuje zgodnie z obowiązującymi procedurami, jednak jego efektywność wymaga dalszej standaryzacji, usprawnienia przepływu informacji oraz rozwijania stabilnych, powiatowych mechanizmów koordynacyjnych. Utrzymująca się liczba prowadzonych procedur NK oraz nadzorów kuratorskich wskazuje, że przemoc domowa stanowi trwałe wyzwanie organizacyjne i społeczne, wymagające ciągłości, spójności i długofalowości działań.
W kontekście przeprowadzonej diagnozy wyodrębniono obszary, w których należy wzmocnić a także usprawnić system przeciwdziałania przemocy domowej. Wśród nich wyróżniono wzmocnienie ochrony dzieci i wczesnego reagowania, zwiększenie skuteczności działań wobec osób stosujących przemoc, wzmocnienie wsparcia dla osób doznających przemocy na etapie postępowań, utrwalenie i rozwój oddziaływań interwencyjnych, wzmocnienie współpracy interdyscyplinarnej i roli oświaty, systemowe włączenie ochrony zdrowia, wzmocnienie kompetencji kadr i przeciwdziałanie wypaleniu, wzmocnienie roli PCPR jako koordynatora i rozwój monitoringu. W kontekście działań profilaktycznych zauważono, że należy rozważyć standaryzację i ujednolicenie działań informacyjno-profilaktycznych w gminach poprzez ujednolicenie minimalnego standardt działań informacyjnych i psychoedukacyjnych realizowanych w gminach (spójne komunikaty, kanały dotarcia, cykliczność), rozwój profilaktyki w szkołach: bezpieczne relacje, cyberbezpieczeństwo, przemoc rówieśnicza, rozpoznawanie przemocy psychicznej i ekonomicznej, zachęcanie do szukania pomocy. Dodatkowo zauważono, że ważna jest systematyczna praca nad normami społecznymi i świadomością mieszkańców poprzez prowadzenie długofalowych działań edukacyjnych i kampanii społecznych dotyczących wszystkich form przemocy domowej, w tym przemocy psychicznej i ekonomicznej, upowszechnienie wiedzy na temat mechanizmów przemocy, czynników ryzyka oraz dostępnych form wsparcia i sposobów bezpiecznego reagowania, promowanie postaw sprzyjających odpowiedzialności społecznej i reagowaniu na przemoc, w tym ideę „nie bądź obojętny”, wzmacnianie kompetencji rodzicielskich oraz promowanie metod wychowawczych opartych na szacunku i komunikacji bez przemocy, budowanie zaufania mieszkańców do instytucji poprzez zwiększanie transparentności działań systemu oraz komunikowanie efektów podejmowanych interwencji i programów wsparcia.

Rozdział II

1. Założenia programowe

Powiatowy Program Profilaktyczny w zakresie udzielania specjalistycznej pomocy oraz promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych wobec dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na terenie Powiatu Brzeskiego na lata 2026-2029 stanowi element lokalnej polityki społecznej ukierunkowanej na ochronę dziecka i wzmocnienie rodziny. Program opiera się na założeniu, że skuteczne przeciwdziałanie przemocy wymaga działań systemowych, długofalowych oraz skoordynowanych, obejmujących zarówno wsparcie specjalistyczne, jak i szeroko rozumianą profilaktykę wychowawczą.

Podstawowym założeniem programu jest ochrona dobra dziecka jako wartości nadrzędnej. Dziecko, ze względu na swoją zależność od osób dorosłych, wymaga szczególnej ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej oraz zaniedbania. Program zakłada tworzenie bezpiecznego środowiska wychowawczego poprzez wzmacnianie kompetencji rodzicielskich oraz rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Działania te realizowane są zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, która nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek podejmowania działań zapobiegawczych i wspierających.

Program opiera się na zasadzie wczesnej interwencji. Zakłada, że szybkie rozpoznanie trudności wychowawczych, napięć w rodzinie oraz sygnałów zagrożenia przemocą pozwala na podjęcie działań zapobiegających eskalacji problemu. W tym celu przewiduje się rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz systematyczną wymianę informacji pomiędzy podmiotami pracującymi z rodziną. Wczesne wsparcie – w postaci poradnictwa, konsultacji psychologicznych czy warsztatów kompetencji wychowawczych – ma charakter profilaktyczny i minimalizuje ryzyko wystąpienia przemocy.

Kolejnym istotnym założeniem jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań. Problematyka przemocy domowej nie ogranicza się do jednego obszaru funkcjonowania rodziny, lecz obejmuje sferę emocjonalną, społeczną, ekonomiczną i wychowawczą. Dlatego program zakłada współdziałanie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, placówek oświatowych, poradni psychologiczno-pedagogicznych, podmiotów ochrony zdrowia, sądu, kuratorów oraz organizacji pozarządowych. Tylko spójny system wsparcia umożliwia skuteczną pomoc rodzinie i zapewnia ciągłość oddziaływań.

Program przyjmuje również zasadę wzmacniania kompetencji wychowawczych

rodziców jako kluczowego elementu profilaktyki. Zakłada się, że wielu rodziców stosujących niewłaściwe metody wychowawcze nie posiada wystarczającej wiedzy i umiejętności w zakresie konstruktywnej komunikacji, wyznaczania granic czy radzenia sobie z trudnymi zachowaniami dziecka. Działania edukacyjne i warsztatowe mają na celu promowanie metod opartych na szacunku, dialogu i konsekwencji, bez stosowania przemocy fizycznej i psychicznej. Program podkreśla znaczenie budowania więzi emocjonalnej, wzmacniania pozytywnych zachowań dziecka oraz rozwijania umiejętności rozwiązywania konfliktów.

Istotnym założeniem jest także dostępność i powszechność specjalistycznej pomocy. Program przewiduje zapewnienie mieszkańcom powiatu dostępu do poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego, terapii indywidualnej i rodzinnej, a także programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc. Wsparcie to powinno być udzielane w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb rodziny, z poszanowaniem jej godności i prywatności.

Program opiera się ponadto na zasadzie partnerstwa i aktywizacji środowiska lokalnego. Skuteczna profilaktyka wymaga zaangażowania nie tylko instytucji publicznych, lecz także społeczności lokalnej. Działania informacyjne i edukacyjne skierowane do mieszkańców mają na celu zwiększenie świadomości na temat skutków przemocy, dostępnych form pomocy oraz odpowiedzialności społecznej za reagowanie na krzywdzenie dzieci.

Ważnym elementem założeń programowych jest systematyczny monitoring i ewaluacja podejmowanych działań. Program zakłada określenie mierzalnych wskaźników oraz coroczną analizę efektów, co umożliwi dostosowywanie działań do zmieniających się potrzeb lokalnych. Elastyczność i gotowość do modyfikacji podejmowanych inicjatyw stanowią warunek skuteczności programu w dłuższej perspektywie.

Podsumowując, założenia programowe koncentrują się na ochronie dziecka, wzmacnianiu rodziny oraz budowaniu spójnego systemu wsparcia. Program ma charakter profilaktyczny, edukacyjny i interwencyjny, a jego nadrzędnym celem jest tworzenie warunków sprzyjających wychowaniu bez przemocy oraz zapewnienie dzieciom bezpiecznego i stabilnego środowiska rozwoju.

2. Podstawy prawne Programu

Powiatowy Program Profilaktyczny w zakresie udzielania specjalistycznej pomocy oraz promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych wobec dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na terenie Powiatu Brzeskiego na lata 2026-2029 opracowano

i realizuje się w oparciu o obowiązujące przepisy prawa krajowego oraz akty wykonawcze regulujące zadania jednostek samorządu terytorialnego w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, wspierania rodziny oraz ochrony praw dziecka.

1. Akty prawa krajowego

1. **Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej** (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.) – określa zadania organów administracji rządowej i samorządowej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą oraz osób stosujących przemoc, a także obowiązek opracowywania i realizacji programów na poziomie lokalnym.

2. **Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej** (Dz.U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.) – reguluje zadania powiatu w zakresie udzielania specjalistycznego poradnictwa, interwencji kryzysowej oraz wsparcia rodzin w sytuacjach zagrożenia.

3. **Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** (Dz.U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.) – określa zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowania pieczy zastępczej.

4. **Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym** (Dz.U. z 2024 r. poz. 107 z późn. zm.) – wskazuje zakres zadań własnych powiatu, w tym w obszarze pomocy społecznej i polityki prorodzinnej.

5. **Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny** (Dz.U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.) – określa odpowiedzialność karną za przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, w tym za znęcanie się nad osobą najbliższą (art. 207).

6. **Kodeks rodzinny i opiekuńczy**
   (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 z późn. zm.) – reguluje prawa i obowiązki rodziców wobec dzieci oraz zasady ochrony dobra dziecka.

7. **Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi**
   (Dz.U. z 2023 r. poz. 2151 z późn. zm.) – wskazuje zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania problemom alkoholowym, które często współwystępują ze zjawiskiem przemocy domowej.

8. **Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe** (Dz.U. z 2023 r. poz. 900 z późn. zm.) – określa obowiązki szkół i placówek oświatowych w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom oraz realizacji działań profilaktycznych.

2. Akty wykonawcze i dokumenty programowe

1. **Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030** – dokument rządowy określający kierunki działań państwa oraz samorządów w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
2. Rozporządzenia wykonawcze dotyczące procedury „Niebieskie Karty" oraz funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych.

3. Akty prawa międzynarodowego

1. **Konwencja o prawach dziecka** (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526) – zobowiązuje państwo do ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej i psychicznej.

Przytoczone akty prawne stanowią podstawę do opracowania i realizacji Powiatowego Programu Profilaktycznego, określając zakres kompetencji powiatu, obowiązki instytucji publicznych oraz standardy ochrony dzieci i rodzin zagrożonych przemocą domową.

3. Adresaci Programu

Adresatami Powiatowego Programu Profilaktycznego w zakresie udzielania specjalistycznej pomocy oraz promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych wobec dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na terenie Powiatu Brzeskiego na lata 2026-2029 są:

1. Rodziny zagrożone zjawiskiem przemocy,
2. Rodziny uwikłane w przemoc,
3. Rodziny niewydolne wychowawczo, niezaradne życiowo,

4. Dzieci i młodzież, w szczególności zagrożona niedostosowaniem społecznym,
5. Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i niedostosowane społecznie,
6. Przedstawiciele instytucji i służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin, w ramach systemu przeciwdziałania przemocy domowej
7. Środowisko lokalne.

4. Realizator oraz partnerzy Programu

Powiatowy Program Profilaktyczny w zakresie udzielania specjalistycznej pomocy oraz promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych wobec dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na terenie Powiatu Brzeskiego na lata 2026-2029 na szczeblu powiatowym będzie realizowany i koordynowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzegu. W ramach Programu, w zakresie realizacji jego celów, prowadzona będzie współpraca z instytucjami i jednostkami działającymi na terenie Powiatu Brzeskiego w ramach systemu przeciwdziałania przemocy domowej, tj. Miejskim i Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, Zespołami Interdyscyplinarnymi, Komendą Powiatową Policji w Brzegu, Prokuraturą Rejonową w Brzegu, Sądem Rejonowym w Brzegu, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Brzegu, Miejską i Gminnymi Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówkami oświatowymi, placówkami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi, kościołami oraz związkami wyznaniowymi.

5. Cele Programu

Cel główny:

Ograniczenie zjawiska przemocy domowej poprzez rozwój systemu profilaktyki, zwiększenie jego skuteczności, działań z zakresu wczesnej interwencji oraz specjalistycznego wsparcia dla rodzin zagrożonych przemocą, których celem jest promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych stosunku do dzieci zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej i socjalnej.
2. Wzmacnianie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i opiekunów
3. Promowanie konstruktywnych, nieprzemocowych metod wychowawczych.
4. Ochrona dzieci przed skutkami przemocy oraz minimalizowanie jej konsekwencji w aspekcie rozwojowym.
5. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie skutków przemocy domowej i możliwości uzyskania pomocy.

6. Działania w ramach Programu

I. Działania w zakresie udzielania specjalistycznej pomocy

1. Poradnictwo specjalistyczne

- bezpłatne poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i prawne dla rodziców i dzieci,
- konsultacje rodzinne w sytuacjach kryzysowych,
- mediacje rodzinne w przypadku konfliktów,
- wsparcie w zakresie praw rodzicielskich i ochrony dobra dziecka.

2. Terapia i wsparcie psychologiczne

- terapia indywidualna dla dzieci doświadczających przemocy lub będących jej świadkami,
- terapia rodzinna ukierunkowana na poprawę komunikacji i odbudowę relacji,
- grupy wsparcia dla dzieci i młodzieży,
- programy wsparcia dla rodziców przeżywających kryzys wychowawczy.

3. Interwencja kryzysowa

- szybkie reagowanie w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dziecka,
- zapewnienie dostępu do specjalistycznych ośrodków wsparcia,

- współpraca z Policją, sądem i kuratorami,
- wsparcie w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

4. Programy korekcyjno-edukacyjne

- realizacja programów dla osób stosujących przemoc,
- zajęcia rozwijające umiejętności kontroli emocji i radzenia sobie ze stresem,
- programy psychoedukacyjne z zakresu odpowiedzialnego rodzicielstwa.

II. Działania w zakresie promowania prawidłowych metod wychowawczych

1. Warsztaty i szkolenia dla rodziców

- cykliczne warsztaty „Szkoła dla rodziców”,
- treningi umiejętności wychowawczych (stawianie granic, konsekwencja, komunikacja),
- edukacja w zakresie rozwoju psychofizycznego dziecka,
- zajęcia dotyczące wychowania bez przemocy i kar fizycznych.

2. Promowanie pozytywnego rodzicielstwa

- kampanie społeczne na terenie powiatu,
- dystrybucja materiałów edukacyjnych (broszury, poradniki),
- działania informacyjne w szkołach i przedszkolach,
- organizacja lokalnych konferencji i debat.

3. Wsparcie środowiskowe

- rozwój pracy asystenta rodziny,
- tworzenie grup wsparcia dla rodziców,
- współpraca z placówkami oświatowymi w zakresie wczesnej identyfikacji problemów,
- organizacja zajęć rozwijających kompetencje społeczne dzieci.

III. Działania systemowe i organizacyjne

1. Współpraca międzyinstytucjonalna

- regularne spotkania zespołów interdyscyplinarnych,
- wymiana informacji między PCPR, OPS, szkołami, Policją i sądem,
- opracowanie lokalnych procedur reagowania na przemoc.

2. Podnoszenie kwalifikacji kadry

- szkolenia dla pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, kuratorów,
- superwizja pracy specjalistów,
- warsztaty dotyczące rozpoznawania symptomów przemocy wobec dzieci.

3. Monitoring i ewaluacja

- analiza danych dotyczących liczby rodzin objętych wsparciem,
- ocena skuteczności programów korekcyjnych i warsztatów,
- coroczne raportowanie realizacji programu Radzie Powiatu.

IV. Działania profilaktyczne w środowisku lokalnym

- realizacja programów profilaktycznych w szkołach,
- warsztaty dla dzieci z zakresu radzenia sobie z emocjami i rozwiązywania konfliktów,
- zajęcia wzmacniające kompetencje społeczne i poczucie własnej wartości,
- działania informacyjne dotyczące możliwości uzyskania pomocy.

7. Przewidywane efekty realizacji Programu

Realizacja Powiatowego Programu Profilaktycznego w zakresie udzielania specjalistycznej pomocy oraz promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych wobec dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na terenie Powiatu Brzeskiego na lata 2026-2029 ma prowadzić do osiągnięcia trwałych efektów w obszarze bezpieczeństwa dzieci, wzmocnienia rodziny oraz ograniczenia zjawiska przemocy domowej na terenie

powiatu. Oczekiwane rezultaty obejmują zarówno efekty bezpośrednie (krótkoterminowe), jak i długofalowe zmiany społeczne.

I. Rezultaty w obszarze ochrony dzieci

1. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą.
2. Ograniczenie liczby przypadków przemocy wobec dzieci.
3. Skrócenie czasu reakcji instytucji w sytuacjach zagrożenia.
4. Zmniejszenie liczby ponownych interwencji w rodzinach objętych wsparciem.
5. Poprawa funkcjonowania emocjonalnego i społecznego dzieci objętych pomocą specjalistyczną.
6. Wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa i zaufania dzieci do instytucji pomocowych.

II. Rezultaty w obszarze funkcjonowania rodziny

1. Wzrost kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i opiekunów.
2. Zwiększenie umiejętności konstruktywnego rozwiązywania konfliktów rodzinnych.
3. Ograniczenie stosowania kar fizycznych i przemocy psychicznej wobec dzieci.
4. Wzmocnienie więzi emocjonalnych w rodzinach objętych programem.
5. Zwiększenie gotowości rodzin do korzystania z pomocy na wczesnym etapie kryzysu.
6. Podniesienie poziomu odpowiedzialności rodzicielskiej i świadomości skutków przemocy.

III. Rezultaty w obszarze systemowym i instytucjonalnym

1. Zwiększenie dostępności specjalistycznej pomocy psychologicznej, pedagogicznej i prawnej.
2. Poprawa współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.
3. Ujednolicenie procedur reagowania na przypadki przemocy wobec dzieci.

4. Podniesienie kompetencji zawodowych kadry pracującej z rodziną.
5. Wzmocnienie roli powiatu jako koordynatora działań profilaktycznych i pomocowych.

IV. Rezultaty społeczne i długofalowe

1. Wzrost świadomości społecznej w zakresie negatywnych skutków przemocy wobec dzieci.
2. Upowszechnienie postaw sprzyjających wychowaniu bez przemocy.
3. Ograniczenie międzypokoleniowego przekazywania wzorców przemocowych.
4. Zmniejszenie społecznych i ekonomicznych kosztów przemocy domowej.
5. Wzrost poziomu zaufania mieszkańców do lokalnego systemu wsparcia.

V. Rezultaty mierzalne (przykładowe)

- wzrost liczby rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego,
- wzrost udziału rodziców w warsztatach kompetencji wychowawczych,
- spadek liczby przypadków powrotu przemocy w rodzinach objętych programem,
- pozytywna ocena jakości wsparcia przez uczestników programu,
- zwiększenie liczby zgłoszeń na wczesnym etapie problemu (świadczące o rosnącej świadomości i zaufaniu).

8. Źródła finansowania Programu

Działania w ramach Programu będą finansowane ze środków budżetu Powiatu Brzeskiego. Przewiduje się również współudział w finansowaniu działań, czy też inicjatyw, ze środków własnych podmiotów uczestniczących w zadaniach wyznaczonych w ramach Programu, jak również środków pozyskanych z innych źródeł.

9. Monitoring i ewaluacja Programu

Zarówno monitoring, jak i ewaluacja Programu, prowadzone będą przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzegu na podstawie sprawozdawczości własnej oraz informacji uzyskanych ze służb, instytucji, organizacji prowadzących działania i realizujących zadania w ramach Programu. Ocena skuteczności programu będzie przedstawiana corocznie, w ramach sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brzegu.